

|

61998C0455

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus Saggio 23 päivänä maaliskuuta 2000. - Tullihallitus vastaan Kaupo Salumets ym.. - Ennakkoratkaisupyyntö: Tampereen käräjäoikeus - Suomi. - Verotus - Jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen - Liikevaihtovero - Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä - Kuudes direktiivi - Tuontivero - Soveltamisala - Väkiviinan maahantuonti salakuljettamalla. - Asia C-455/98.

Oikeustapauskokoelma 2000 sivu I-04993

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotukset

1. Tampereen käräjäoikeus on 14.12.1998 - sellaisen siviiliasian yhteydessä, jossa vastakkain ovat Suomen tullihallitus ja tietyt henkilöt, joille on jo tuomittu rangaistus väkiviinan salakuljetuksesta - toimittamallaan ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen velvollisuudesta maksaa tulleja, valmisteveroja ja arvonlisäveroa Suomen (ja siten siis yhteisön) alueelle salakuljettamalla tuoduista, kolmansista maista peräisin olevista väkiviinaeristä.

Asiaa koskeva yhteisön lainsäädäntö

2. Esitän aluksi yhteenvedon riidanalaiseen asiaan sovellettavista yhteisön säännöksistä, jotka koskevat a) tulleja, b) valmisteveroja ja c) arvonlisäveroa.

3. Siltä osin kuin kyse on tulleista, on mainittava yhteisön tullikoodeksista 12 päivänä lokakuuta 1992 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/92 (jäljempänä tullikoodeksi). Tullikoodeksin 202 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 212 artiklan mukaan, kun "tuontitullien alainen tavara tuodaan säännösten vastaisesti yhteisön tullialueelle", syntyy tullivelka, paitsi kun "säännösten vastaisesti tuodaan väärennettyä rahaa taikka huumausaineita tai psykotrooppisia aineita, jotka eivät tule lääkinnälliseen tai tieteelliseen tarkoitukseen hyödynnettäviksi toimivaltaisten viranomaisten tarkasti valvomassa taloudellisessa toiminnassa". Näitä säännöksiä sovelletaan denaturoimattomaan etyylialkoholiin yhteisen tullitariffin mukaisesti.

4. Valmisteverojen osalta on taas todettava, että valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta yleisestä järjestelmästä sekä näiden tuotteiden hallussapidosta, liikkumisesta ja valvonnasta 25 päivänä helmikuuta 1992 annettua neuvoston direktiiviä 92/12/ETY (jäljempänä direktiivi 92/12/ETY) sovelletaan sen 3 artiklan 1 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan alkoholiin ja alkoholijuomiin ja että 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että "valmisteverovaade tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, kun tuote luovutetaan kulutukseen". "Kulutukseen luovuttamisena" pidetään viimeksi mainitun säännöksen c alakohdan mukaan myös sitä, että kyseiset tuotteet tuodaan maahan "sääntöjenvastaisesti". Toisaalta alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta 19 päivänä lokakuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/83/ETY (jäljempänä direktiivi 92/83/ETY) 19 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus

kantaa etyylialkoholista valmisteveroa yhdenmukaistettujen määrien mukaisesti. Direktiivissä sallitaan jäsenvaltioiden vapauttaa yhdenmukaistetusta valmisteverosta direktiivin 27 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan perusteella vain denaturoitu alkoholi.

5. Lopuksi on todettava arvonlisäverosta, että jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta - yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste - 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (jäljempänä kuudes direktiivi) 2 artiklan mukaan arvonlisäveroa on kannettava kaikenlaisten "tavaroiden maahantuonnista".

Asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö

6. Suomen alkoholilain (8.12.1994/1143) mukaan väkiviinalla tarkoitetaan "etyylialkoholia tai etyylialkoholin vesiliuosta, jossa etyylialkoholia on enemmän kuin 60 tilavuusprosenttia ja joka ei ole denaturoitua" (3 §:n 2 momentin 4 kohta), ja sitä saa tuoda maahan vain elinkeinonharjoittaja, jolle on myönnetty maahantuontilupa, ja omaa käyttöä varten se, jolle on myönnetty käyttölupa (8 §:n 2 momentti).

7. Suomen valmisteverotuslain (29.12.1994/1469) ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (29.12.1994/1471) mukaan valmisteveron alaisia ovat alkoholi ja alkoholijuomat, jotka Suomessa valmistetaan tai vastaanotetaan toisesta jäsenvaltiosta, sekä tuotteet, jotka tuodaan Suomeen yhteisön ulkopuolelta, paitsi kun kyse on vahvasti denaturoidusta alkoholista tai alkoholista, joka on lievästi denaturoitu eikä ole tarkoitettu ihmisten nautittavaksi. Lisäksi Suomen arvonlisäverolain (30.12.1995/1501) mukaan kolmansista maista tuodusta tavarasta - väkiviina mukaan luettuna - peritään arvonlisäveroa tuonnin yhteydessä.

Pääasian taustalla olevat tosiseikat

8. Kaupo Salumets oli kesästä 1996 marraskuuhun 1997 yhdessä muiden kanssa tuonut salakuljettamalla Virossa Suomeen noin 100 000 litraa Kiinasta ja Amerikasta peräisin olevaa väkiviinaa. Osa maahan tuodusta alkoholista oli jo pulloittua ja valmista myytäväksi, kun taas osa tuotiin Suomeen kanistereissa ja pulloitettiin sitten alkeellisin välinein entisessä navettarakennuksessa epähygieenisissä oloissa.

9. Suomalainen tuomioistuin tuomitsi kyseiseen salakuljetukseen syyllistyneet vankeus- ja sakkorangaistuksiin 31.3.1998 heidän jäätyään kiinni. Osa salakuljetetusta väkiviinasta (noin 9 500 litraa) takavarikoitiin. Suomen tullihallitus esitti sittemmin Tampereen käräjäoikeudessa siviilioikeudellisen vahingonkorvausvaatimuksen Salumetsiä ja muita syyllisiä kohtaan ja vaati heitä maksamaan Suomeen salakuljettamalla tuodusta väkiviinasta maksamatta jääneet tullit, valmisteverot ja arvonlisäveron, yhteensä 38 miljoonaa Suomen markkaa. Vaatimus perustui asiaa koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön, joka lisäksi vastasi edellä mainitun yhteisön lainsäädännön sisältöä.

Ennakkoratkaisukysymys

10. Tampereen käräjäoikeus pyysi edellä mainitun asian yhteydessä 8.12.1998 tekemällään välipäätöksellä yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, onko tullikoodeksia, direktiivejä 92/12/ETY ja 92/83/ETY sekä kuudetta direktiiviä tulkittava siten, että salakuljettamalla maahan tuodusta väkiviinasta on maksettava tullit, valmisteverot ja arvonlisävero.

11. Kansallinen tuomioistuin täsmensi ennakkoratkaisupyyntönsä, että pyynnön syynä ollut epä tietoisuus johtui siitä, että puhdas väkiviina (pirtu), jota tavallisesti ei ole tarkoitettu välittömästi nautittavaksi, ei suoraan kilpaile muiden alkoholijuomien kanssa, vaan sen markkinat ovat huomattavasti rajoitetummat Suomessa siihen sovelletun lupajärjestelmän vuoksi. Näin ollen puhtaalla väkiviinalla on huomattavan paljon yhtäläisyyksiä huumeiden ja psykotrooppisten

aineiden kanssa, joiden myynti ei ole tullien, valmisteverojen eikä arvonlisäveron alaista. Esillä olevassa asiassa maahan tuodusta alkoholista oli lisäksi aiheutunut terveydellistä vaaraa mahdollisille kuluttajille sen huonon laadun ja siihen sisältyneiden epäpuhtauksien vuoksi. Tämän vuoksi sitä ei olisi voitu jälleenmyydä edes veteen laimennettuna tai muiden juomien perustaksi.

Kysymykseen annettava vastaus

12. Muistutan siitä, että pääasiassa kyseessä oleva väkiviina on tuotu kolmannesta maasta (Viro) salakuljettamalla yhteisön tullialueelle (Suomi) luovuttamatta sitä vapaaseen liikkeeseen tai tullikoodeksin mukaiseen tullimenettelyyn. Tällaisessa tilanteessa mistä tahansa muusta tavarasta pitäisi maksaa tullit, valmisteverot ja arvonlisävero asiaa koskevan yhteisön lainsäädännön ja siten sen kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jolla kyseinen yhteisön lainsäädäntö on pantu täytäntöön. Miksi salakuljettamalla maahan tuotu väkiviina ei näin ollen olisi näiden samojen verojen ja tullien alainen?

13. Pääasian vastaajien kannattamassa käsityksessä, jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei pidä mahdollisena, on lähtökohtana se, että puhtaan väkiviinan ei voida katsoa olevan normaalisti nautittavaksi tarkoitettu juoma vaan pikemminkin eräänlainen alkoholistien käyttämä huume, minkä vuoksi se ei voi kilpailla muiden vapaasti markkinoilla kaupan pidettyjen alkoholijuomien kanssa. Esillä olevassa tapauksessa Virossa maahan tuodun alkoholin alkuperä oli lisäksi epämääräinen, laatu huono ja puhtaus epäilyttävä. Kyseessä on toisin sanoen tuote, joka on mahdollisen kuluttajan terveydelle vaarallinen, jota ei voida käyttää muiden alkoholipitoisuudeltaan miedompien juomien perustana ja jota ei tämän vuoksi voida millään tavoin markkinoida. Suomen alkoholimarkkinat ovat lisäksi huomattavan rajoitetut Suomessa voimassa olevan lupajärjestelmän vuoksi, joka koskee tällaisten tuotteiden valmistusta, myyntiä, tuontia tai vientiä. Koska ei ole mahdollista puhua vapaasta kaupallisesta kierrosta puhtaan väkiviinan osalta, tällainen tuote ei tämän vuoksi ole EY:n perustamissopimuksessa tarkoitetun varsinaisen kaupallisen toiminnan kohteena, eikä siihen tästä syystä sovelleta yhteisön lainsäädäntöä, jonka mukaan kolmansista maista tuotavista tavaroista on maksettava tullit, valmisteverot ja arvonlisävero.

14. Suomen, Italian ja Kreikan hallitusten sekä komission mukaan puhdasta väkiviinaa ei voida millään tavoin rinnastaa huumausaineisiin. Väkiviina on päinvastoin tavallinen tavara muiden joukossa, ja sen tuonti kolmansista maista yhteisön alueelle on samojen verojen ja tullien alainen kuin tuotteiden yleensä. Tältä osin verotuksen neutraalisuuden periaate ja vaatimus tullien, valmisteverojen ja arvonlisäveron kantamisen yhdenmukaistamisesta estävät sääntöjenmukaisesti maahan tuotujen ja salakuljettamalla - kuten esillä olevassa asiassa - maahan tuotujen tavaroiden välisen eron tekemisen. Koska näiden viimeksi mainittujen tavaroiden lopullinen hinta olisi alhaisempi, ne kilpailisivat maahan täysin sääntöjenmukaisesti tuotujen tavaroiden kanssa, joita rasittavat niistä kannettavat verot ja tullit.

15. Puhtaan väkiviinan rinnastaminen huumausaineisiin ja muihin psykotrooppisiin aineisiin ei ole vakuuttavaa. Totta on, ettei väkiviinaa tavallisesti nautita puhtaana ja että liiallisina määrinä juotaessa se voi vahingoittaa terveyttä erityisesti kroonista alkoholismia sairastavien henkilöiden käyttäessä sitä. Kuitenkaan ei voida kiistää, että väkiviina huumausaineista poiketen on markkinoilla laillisesti oleva tuote, jonka valmistusta, myyntiä, tuontia ja vientiä ei voida pitää kiellettyinä siksi, että lainvastaisuus olisi tälle tuotteelle erottamattomasti ominaista, olkoonkin että joissakin valtioissa tällaista toimintaa säännellään tai rajoitetaan lainsäädännönsä. Väkiviina ei siis kuulu kaikkien yhteisön jäsenvaltioiden ratifioiman, New Yorkissa 30.5.1961 allekirjoitetun huumausaineyleissopimuksen soveltamisalaan. Väkiviina katsotaan päinvastoin liiketoimissa tavaraksi siinä kuin muutkin, ja se kuuluu, kuten olen jo todennut, yhteiseen tullitariffiin (eli yhdistettyyn nimikkeistöön). Puhtaan väkiviinan tilanne ei niinkään muistuta huumausaineiden tilannetta, vaan pikemminkin tupakan ja tämän johdannais tuotteiden eli tavaroiden, joiden on todettu olevan terveydelle vaarallisia mutta joiden kauppa ei (toistaiseksi) ole laitonta ja joita ei

(toistaiseksi) rinnasteta huumeisiin.

16. Tämä pätee myös silloin kun, kuten esillä olevassa asiassa, maahan tuodun alkoholin alkuperä on epämääräinen, laatu huono tai puhtaus epäilyttävä. Tällaiset ominaispiirteet voivat nimittäin tehdä kyseisen tuotteen nauttimisesta vieläkin vaarallisempaa mutta eivät muuta laillisten tuotteiden luonnetta. Laillinen tuote ei nimittäin voi muuttua huumausaineeksi tuotteen alkuperään, laatuun tai puhtauteen liittyvistä syistä.

17. Mielestäni tullien, valmisteverojen ja arvonlisäveron maksamisesta huumausaineiden osalta tehtyjä poikkeuksia ei näin ollen ole sovellettava salakuljettamalla maahan tuotuun väkiviinaan. Nämä poikkeukset perustuvat ajatukseen siitä, että huumausaineet ovat tavaroita, joiden myynti on kielletty niiden laittomuuden vuoksi. Katson aiheelliseksi tarkastella näitä poikkeuksia, ottaen huomioon niiden erityispiirteet, erikseen niiden syiden selittämiseksi, joiden vuoksi näitä poikkeuksia ei mielestäni voida soveltaa esillä olevassa asiassa.

18. Yhteisöjen tuomioistuin on vuodesta 1981 lähtien tulleva koskevassa oikeuskäytännössään katsonut, ettei tulleva voida soveltaa huumausaineisiin, koska ne ovat "tavaroita, joita ei saa saattaa vaihdantaan yhdessäkään jäsenvaltiossa, vaan toimivaltaisten viranomaisten on takavarikoitava ne silloin, kun niitä löydetään, ja hävitettävä ne välittömästi markkinoilta". Poikkeuksena tästä on "tiukasti valvottu kauppa, joka on rajoitettu farmaseuttista ja lääketieteellistä tarkoitusta varten sallittuun käyttöön". Huumausaineita (ja psykotrooppisia aineita yleensä) ei voida yhteisöjen tuomioistuimen ajattelutavan mukaan rinnastaa sellaisiin tuotteisiin, jotka "on saatettu vaihdantaan osana taloudellista toimintaa", eikä niihin voida sen vuoksi soveltaa tullilainsäädäntöä. Tällainen tulkintatapa, jota noudatettiin sen jälkeen vuonna 1982, laajennettiin vuonna 1990 koskemaan väärennetyn rahan maahantuontia. Muistutan siitä, että vuonna 1992 annetussa tullikoodeksissa, joka juuri perustuu tällaiselle tullisääntöjen tulkinnalle, säädetään sen 212 artiklassa nimenomaisesti, että "tullivelkaa ei - - synny, kun yhteisön tullialueelle säännösten vastaisesti tuodaan väärennettyä rahaa taikka huumausaineita tai psykotrooppisia aineita, jotka eivät tule lääkinnälliseen tai tieteelliseen tarkoitukseen hyödynnettäviksi toimivaltaisten viranomaisten tarkasti valvomassa taloudellisessa toiminnassa". Väkiviina on kuitenkin varmasti jäsenvaltioissa kaupan oleva tuote, joka on siten osa tavallista taloudellista toimintaa. Tästä syystä järjestelmä, jonka mukaan voimassa olevia tulleva ei sovelleta huumausaineisiin eikä väärennettyyn rahaan, ei voi koskea tällaista tuotetta.

19. Yhteisön oikeuskäytännössä on arvonlisäveron osalta vuodesta 1984 lähtien korostettu, että tämä sama tulkintatapa, jota käytettiin jätettäessä huumausaineet tullien soveltamisen ulkopuolelle, pätee myös arvonlisäveron kantamiseen: "Näiden kummankin veron olennaiset piirteet ovat siltä osin toisiaan vastaavia, että ne syntyvät, kun tavara tuodaan yhteisöön ja saatetaan sen jälkeen taloudelliseen kiertoön jäsenvaltioissa, ja että kumpikin sisältyy myyntihintaan osana, jonka kaupan eri portailla olevat elinkeinonharjoittajat laskevat samalla tavalla." Tämä rinnakkaisuus, joka vahvistetaan asiaa koskevassa myöhemmässä oikeuskäytännössä, heijastuu myös kuudennen direktiivin 10 artiklan 3 kohdan muotoilusta. Tässä säännöksessä jäsenvaltioille annetaan lupa soveltaa maahantuonnista kannettavan arvonlisäveron verotettavaan tapahtumaan ja verosaatavan syntymiseen tulleviin sovellettavia vastaavia käsitteitä. Samat syyt kuin edellä tullien osalta selostamani saavat minut katsomaan, että koska väkiviina ei ole rinnastettavissa huumausaineeseen, se ei voi kuulua minkäänlaisen poikkeusjärjestelmän alaisuuteen, kun kyseessä on arvonlisäveron soveltaminen väkiviinaan.

20. Tämä tullien ja arvonlisäveron osalta esitetty sama ajattelutapa voi päteä myös valmisteveroihin, joita ovat käsiteltävässä asiassa kyseessä oleva valmistevero ja alkoholivero. Nimittäin vielä ei ole oikeuskäytäntöä nimenomaan valmisteverojen soveltamisesta huumausaineisiin, vaikka asiaan voidaankin soveltaa tulleva ja arvonlisäveroa koskevassa oikeuskäytännössä esitettyjä näkökohtia. On totta, että jäsenvaltioiden on vapautettava denaturoitu alkoholi ja lääkinnällistä tai tieteellistä tarkoitusta varten maahan tuotu alkoholi

direktiivissä 92/83/ETY tarkoitetusta yhdenmukaistetusta valmisteverosta. Esillä olevassa asiassa Virosta maahan tuotua väkiviinaa ei kuitenkaan ollut mitenkään denaturoitu, jotta siitä tulisi nautittavaksi kelpaamatonta. Kyseiseen väkiviinaan oli ainoastaan lisätty sinistä elintarvikeväriä, jotta se muistuttaisi jäänestoainetta, eikä sitä ollut tarkoitettu minkäänlaiseen lääkinälliseen tai tieteelliseen käyttöön.

21. Päätelmänäni katson, että salakuljettamalla kolmannesta maasta yhteisön alueelle tuodusta väkiviinasta on maksettava tullit, valmisteverot ja arvonlisävero sääntöjenvastaisen maahantuonnin ajankohtana voimassa olevan järjestelmän mukaisesti. Verotuksen neutraalisuuden periaatteen mukaan nimittäin ei voida tehdä eroa laillisten toimien ja lainvastaisten toimien välillä, minkä vuoksi velvollisuus maksaa tullit, valmisteverot ja arvonlisävero syntyy silloinkin, kun yhteisön tullialueelle tuodaan sääntöjenvastaisesti kyseisten verojen ja tullien alaisia tavaroita. Tällainen tulkinta pätee myös tapauksessa, jossa - kuten esillä olevassa asiassa - puhtaaseen väkiviinaan sovelletaan jäsenvaltiossa erityistä lupajärjestelmää valmistuksen, myynnin, tuonnin ja viennin osalta. Yhteisöjen tuomioistuin on jo selventänyt, että mahdollinen tiettyjä tavaroita koskeva vientikielto "ei sellaisenaan ole riittävä peruste, jotta kuudetta direktiiviä ei sovellettaisi näiden tavaroiden vientiin", eikä ole syytä olla ulottamatta tällaista ajattelutapaa arvonlisäveron lisäksi tullien ja valmisteverojen alaisten tavaroiden tuontiin, jota koskevat mahdolliset hallinnolliset rajoitukset. Tällainen lähestymistapa on myös omaksuttu myöhemmässä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee väärennetyjen hajuvesien myyntiä ja laittomien uhkapelien järjestämistä.

Ratkaisuehdotus

22. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaisi kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavalla tavalla:

Yhteisön tullikodeksista 12 päivänä lokakuuta 1992 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 2913/92, valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta yleisestä järjestelmästä sekä näiden tuotteiden hallussapidosta, liikkumisesta ja valvonnasta 25 päivänä helmikuuta 1992 annettua neuvostoa direktiiviä 92/12/ETY, alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta 19 päivänä lokakuuta 1992 annettua neuvoston direktiiviä 92/83/ETY ja jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta - yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste - 17 päivänä toukokuuta 1977 annettua kuudetta neuvoston direktiiviä 77/388/ETY on tulkittava siten, että kolmansista maista peräisin olevasta, yhteisön tullialueelle salakuljettamalla tuodusta väkiviinasta on maksettava tullit, valmisteverot ja arvonlisävero sääntöjenvastaisen maahantuonnin ajankohtana voimassa olevien säännösten mukaisesti.